

Eurojust ziņojums par cilvēku tirdzniecību

Datums:

16.02.2021.

URL

Pārrobežu cilvēku tirdzniecības gadījumi ir sarežģīti, un tos ir grūti izmeklēt un saukt vainīgos pie atbildības. Tie atklāj organizēto noziedzīgo grupu ievērojamo lomu. Kad pastāv nepilnības tiesu iestāžu sadarbībā, cieš tieši cilvēku tirdzniecības upuri. Eiropas Komisija 2020. gada oktobrī savā progresa ziņojumā par cilvēku tirdzniecību norādīja, ka dalībvalstu tiesu iestādes ir paudušas nopietnas bažas par **grūtībām tiesu iestāžu sadarbībā**. Šo ziņojumu sagatavoja Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*), reaģējot uz šīm bažām. Ziņojumā piedāvāti **risinājumi**, kurus aģentūra izmanto, palīdzot sarežģītos cilvēku tirdzniecības gadījumos, kad nepieciešama tiesu iestāžu koordinācija. Ziņojuma mērķis ir arī sniegt informāciju par gaidāmo ES stratēģiju cilvēku tirdzniecības apkarošanai. Tajā pausta *Eurojust* gatavība uzņemties galveno lomu turpmākajā stratēģijā, sniedzot būtisku pievienoto vērtību praktiskajām darbībām, apkarojot cilvēku tirdzniecību. Ziņojuma galīgais mērķis ir palīdzēt sekmīgi saukt pie atbildības cilvēku tirgotājus, vienlaikus nodrošinot aizsardzību cietušajiem.

Ziņojumam ir divas galvenās daļas. Pirmā daļa attiecas uz izmeklēšanas koordinēšanu un otra – uz cietušo tiesībām. Ziņojumā ir iekļauta praktiskā pieredze, kas gūta, *Eurojust* sniedzot atbalstu cilvēku tirdzniecības izmeklēšanām laikposmā no 2017. līdz 2020. gadam. Kopumā *Eurojust* cilvēku tirdzniecības apkarošanas komanda analīzei atlasīja 91 cilvēku tirdzniecības gadījumu, no kuriem 31 ir iekļauts šajā ziņojumā. Katrā gadījumā ir izceltas dažādās juridiskās un praktiskās problēmas un norādīti labas prakses piemēri, kā arī sniegti mērķtiecīgi ieteikumi. Kopā ir sniegti **18 ieteikumi**, kas papildina *Eurojust* sniegtos ieteikumus iepriekšējos ziņojumos par cilvēku tirdzniecību. Šie ieteikumi galvenokārt ir paredzēti prokuroriem, tiesnešiem un tiesībsardzības iestādēm.

1. Kā daļu no pienākuma ievērot visu cilvēku tirdzniecībā cietušo tiesības vajadzētu noteikt visu valstu un visu iesaistīto dalībnieku **agrīnu sadarbību un koordināciju**.
2. Pirms cilvēku tirdzniecības gadījuma iesniegšanas *Eurojust*, vispirms **policijas līmenī jāapmainās** ar informāciju un jāveic datu salīdzināšana ar Eiropas Savienības Aģentūras tiesībsardzības sadarbībai (**Europols**) datubāzēm. Tādējādi pirms tiesu iestāžu sadarbības jautājumu risināšanas varētu noteikt citas iesaistītās valstis, uzsākt kriminālprocesu šajās valstīs un identificēt aizdomās turētos, cietušos un viņu atrašanās vietas.
3. Ikreiz, kad valsts iestādes apmainās ar attiecīgu informāciju ar Eiropolu, Eiropola atbalstam jānotiek vienlaicīgi ar ***Eurojust* iesaisti**; dažos gadījumos *Eurojust* var pat atvieglot pirmo informācijas apmaiņu ar Eiropolu atkarībā no iesaistītās valsts tiesībsardzības sistēmas. Tiklīdz Eiropols saņem informāciju par cilvēku tirdzniecības gadījumu, *Eurojust* var palīdzēt uzsākt tiesvedību, kas no juridiskā viedokļa ir labākais “vienojošais elements”, saskaņā ar kuru var sākt arī cietušo aizsardzības procedūras.
4. Par pārrobežu cilvēku tirdzniecības gadījumu izmeklēšanām jāinformē *Eurojust*, lai noteiktu, vai **paralēli notiek kriminālprocess** citās valstīs ES un ārpus tās. *Eurojust* var sniegt palīdzību šādu procesu **koordinēšanā**, vai arī ar *Eurojust* atbalstu var **uzsākt** tiesvedību.
5. Tiklīdz ir atklāta aktīva noziedzīga grupa, ir **jāreaģē visām iesaistītajām valstīm un jāapņemas** aktīvi piedalīties pierādījumu vākšanā un grupas likvidēšanā, vēlams, katrā jurisdikcijā veicot izmeklēšanu, lai identificētu katrā valstī izdarītos noziedzīgos nodarījumus. Ja sadarbība ir saistīta tikai ar Eiropas

- izmeklēšanas rīkojumu (EIR) izdošanu, pastāv risks zaudēt informāciju par vainīgo atrašanās vietu, tādējādi vainīgajiem ir iespējams izvairīties no tiesiskās atbildības.
6. Vienmēr jāapspriež, vai ir piemēroti izveidot kopējās izmeklēšanas grupas (KIG) sarežģītos cilvēku tirdzniecības gadījumos, kuros nepieciešama cieša koordinācija vai sarežģīta un prasīga izmeklēšana vienā vai vairākās valstīs. **KIG izmantošana cilvēku tirdzniecības gadījumos** ļauj dinamiski un cieši sadarboties, noteikt kopīgus izmeklēšanas mērķus un sniedz elastību un ātrumu izmeklēšanas pasākumu pielāgošanai, mainoties apstākļiem saistībā ar gadījumu. *Eurojust* atbalsts KIG ir pieejams visiem, kam tas praktiski nepieciešams.
 7. Jau no paša sākuma jāizveido tieša, proaktīva saziņa starp KIG dalībniekiem. Viena no labākajām praksēm ir **kontaktpunktu** noteikšana **saziņai starp KIG dalībniekiem**.
 8. Ja ir paredzēts, ka pierādījumi, kas vienā valstī savākti kādā KIG, tiks izmantoti citā valstī, ir ieteicams, lai *Eurojust* koordinācijas sanāksmē apspriestu **pierādījumu pieņemamību**. Ļoti lietderīgi KIG nolīgumos ir iekļaut **pielikumus**, kuros ietvertas tiesību normas attiecībā uz pierādījumu vākšanu.
 9. Cilvēku tirdzniecības gadījumos, kad jāveic laiktelpīga un sarežģīta izmeklēšana, ir daudzi cietušie un lielas noziedzīgas grupas, var lūgt palīdzību no ***Eurojust* operatīvās nodaļas** savāktās informācijas un pierādījumu analizēšanai, lai identificētu iespējamus kopīgos un/vai pretrunīgos izmeklēšanas elementus.
 10. Visām KIG pusēm jau pašā sākumā jāapspriež **apstākļi, kādos tiks izbeigta KIG darbība** saskaņā ar konkrētās valsts tiesisko regulējumu.
 11. Lai varētu veikt konfiskāciju, ir jāuzsāk **finanšu izmeklēšana**.
 12. Par cilvēku tirdzniecības gadījumiem, kuri ir saistīti ar **trešām valstīm**, jāinformē *Eurojust*, kas varētu sniegt palīdzību.
 13. Ja pastāv iespējams **jurisdikcijas konflikts**, *Eurojust* var palīdzēt valstu iestādēm izmantot īpaši pielāgotas piezīmes par gadījumu un sniegt kopīgus ieteikumus tiesvedības nodošanai.
 14. Lemjot par to, kurā jurisdikcijā saukt vainīgos pie atbildības, lielākā nozīme jāpiešķir **cietušo interesēm un aizsardzībai**.
 15. Cilvēku tirdzniecības gadījumos vairāk jāizmanto ***Eurojust* koordinācijas centri**, lai kopīgās darbībās (aresti, konfiscēšana un kratīšana) varētu gūt labumu no vienotās koordinācijas dažādās valstīs.
 16. Tiesu un tiesībaizsardzības iestādēm vienmēr iepriekš jāapspriežas un jārikojas tā, lai ievērotu **cilvēku tirdzniecības upuru intereses un aizsardzību vienotās rīcības laikā un pēc tam**. *Eurojust* var palīdzēt organizēt kopīgu rīcību un koordināciju reāllaikā.
 17. Lai **labāk identificētu cietušos**, Europols un *Eurojust* jāiesaista izmeklēšanas agrīnā posmā; aktīvi jāuzrauga pieaugušajiem paredzētas tīmekļa vietnes; jāpieprasa informācija par naudas plūsmu, lai identificētu iespējamo cietušo vārdus un atrašanās vietas; kā arī jāiegūst pasažieru datu reģistra (PDR) dati par aizdomās turētajiem un iespējamajiem cietušajiem. Lielākus panākumus cilvēku tirdzniecības gadījumos sniedz **lielāka koncentrēšanās uz cietušajiem**.

18. Visām KIG pusēm jāapspiež iespēja **norīkot speciālistus**, kas iztaujātu iespējamus cilvēku tirdzniecības upurus, kā arī jāņem vērā no cilvēku tirdzniecības cietušo bērnu īpatnības. Gadījumos, kad KIG nav izveidota, EIR var izdot saskaņā ar EIR direktīvas 2014/41/ES 9. panta 4. un 5. punktu.